

ACC. N:R M. 8646: 1-6.

Landskap: *Blekinge* ..... Upptecknat av: *Aug. Holmberg*
Härad: *Bjäre* ..... Adress: *Grängsta*
Socken: *Marum* ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: *1942* ..... Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hit hade föremål, m. m. s. 1-6.

Öro och Tankar hos allmogew omkring 1860

sid 1

I meddelandet av A. Holmberg, förklarar ett av Fors yttrande lydande: "Föremålet som hittades, kunde vara ornat på så sätt, att det medföljde vanära att vidröra det samma!"

Förklaring över vad härmed menades gav jag ej då. Men detta kommer härnäst.

Att själodöva djur, stora eller små, som börjat övergå till förmattelse betraktades som "as" och följaktligen ej borde vidröras av andra än Rackaren torde vara käunt. Kom någon annan i beröring med sådant. Om det skedde oprivilligt eller med avsigt gjorde det samma. Det medföljde vanära i form av öknamn och fula epitet! Kom någon oförvarandes i beröring med sådant, sökte han såvitt möjligt att dölja detta av fruktan för öknamn o dylikt.

Att människans träck eller avföring under vissa omständigheter kunde bli orsak till skandal och vanära icke allenast för den som gjorde sig skyldig till

omheta de med Utan lika mycket för den som ofri-
villigt och oförskyllt blev utsatt här för, är svarare att
förstå. För att beläsa detta torde några exempel på
sådana händelser som bekräfta detta vara på sin plats.

På 1840 talet egdes gården Långeboda i Ringamåla s.v.
av bonden Håkan i Långeboda (Samma gård å vilken
kyrkan och komministergården i Ringamåla är byggda)
Håkan hade två söner: Sven och Ola. Sven var en hurtig
konarvlustig fyr Ola var mera lugn och sävlig och ej heller
så driftig och tilltagare som Sven Och det var från början
meningen att Sven skulle få överta fädernegården.

En höst de hade stort skördgille, var der en gammal
topparkäring som hjälpte till och passa upp i köket Som
kärningen var fattig och hade en sjuk gubbe hemma
plockade Moran till henne varje hundra matbitar hon
skulle ta med sig hem till den sjuke gubben Dessa
stoppade kärningen ner i en kopparspann hon hade gömt
i en sticketbärsbuske ute i trädgården Sven hade flera

gånge observerat att gumman hade något slags ärende ut till busken smög sig därför dit och såg vad hon hade gömt i sin kopparspann. Tog sig då i galenskap före att sätta sig över spannen och göra sitt behov orupå de matstycken gumman lagt ner der. Man får väl anta att detta skedd i fullan. Ty annor var den varken snål eller egentligen elak fast något övermodig. Gjord gerring stor i alla fall ej att ändra och karingen visste ej om råheten förän hon om natten kom hem till gubben och skulle begynna plocka fram godsakerna! !

Dagen derpå blev det allarm. Karingen kom, arg som ett bi fram och talte om vad som skett och den togs i förhör och måste erkänna sitt vid. Håken var både rättvis och sträng. Han avgjorde så: att den förr måste skaffa karingen ett nytt kopparspann. Ty det orenade kunde ingen ärbär menska röra vid numera. Derpå bestämdes att Ola skulle ära gården och den fick utlösning. Han köpte sedan en gård i Böhemala längre söder ut

Så när mina föräldrar flytta till Jepps haka på 1865 så blev boen nära granne till oss. Han var då äldrad och stöngat och allsingen oåven granne. Men han hade bittert fått sota för sin dårskap. En visa blev rikstad om hans råa bravad och det talas icke mycket så han var icke på färdvägar att han fick höra den sjungas. Den lydde så:

"Sven Lång sk-t och spring Över hede Långebova väng

När han hitta karingens spanu

Sk-t han honow full om fan

Niding var han Niding bli han

Rackarpu och Tattarskå

Skall han till sin karing gå!"

Så illa gick det i alla fall icke med hans giftermål. Visserligen var det omöjligt för honom att få någon bonstas till hustru fastän han var både hurtig och så rätt bra ut. Utan han fick nöja sig med en liten ful oansenlig pige, som dock blev mor till många barn, några äldre, ett par yngre än jag, och som gick i skola samtidigt med mig.

Detta nu anförda är ett exempel. Flera sådana ha kommit till min kännedom. Händelsen har ju gestaltat sig på olika sätt. Men människors råa sätt att göra Nivingsdådet med sin anföring, har varit hufvudmomentet. Och följden ha blivit bittra både för utövarn sjelf och i hög grad även för den som blev utsatt för råheten.

Att folket reagerat och hänsynslöst klämt efter den som burit sig så illa åt är lätt att förstå. Men att vanära skulle drabba den som blev utsatt för nivingsdådet, är svårare att förstå.

Granskas man saken i stort kan man komma på den tanken att folket ej var så rätt för Ty i de gamle landslagslagarna finns så vitt jag vet ej någon paragraf som städdar straff för sådana gerningar. Och 1700 tals Lagen varan jag sjelf har ett ex: talar ej om straffsats för sådant. Der städdas straff för den som på något sätt skämmer källor eller oricksvatten. Men icke för någon orenhet av den art jag här omtalat.

Det tyckes vara så: Att då lagstiftarne ej stipulerat någon straffsats för sådana fula tilltag så har allmogens själ utbildat sig en oönsken lag som praktiserats man och man emellan oberocade av allmänna lagen.

Och att vanöran orabbar åt båda hållen kan endast tolkas så: Att alla bör ha en skräck för sådana geringen samt alla förmåna de uppräxande för att begå sådana nedrighet. Den omtalade kvinnan fick sin oryga del av vanöran Till exempel om två personer talade om henne blev ofta detta tillägg: "Då va där som boen i Långboda sk-t i spannen för"! "